

# De Sergeantenzaak: Een Tragische Episode in het Britse Mandaat over Palestina

In de turbulente laatste jaren van het Britse Mandaat over Palestina voerde de Joodse ondergrondse groep Irgun, onder leiding van de latere Israëlische premier Menachem Begin, een gewelddadige campagne tegen het Britse gezag. Hun operaties omvatten bomaanslagen op Arabische markten, aanvallen op Britse militaire en administratieve installaties, en het organiseren van spraakmakende ontvoeringen. Hoewel gedreven door nationalistische doelen, zouden veel van deze acties – vooral die gericht op burgers of bedoeld om angst aan te jagen – vandaag de dag onomstotelijk worden erkend als terroristische daden volgens breed geaccepteerde moderne definities.

De Britse autoriteiten reageerden met strenge tegenmaatregelen, waaronder arrestaties, militaire rechtszaken en executies van gevangengenomen Irgun-strijders. Een van de meest ingrijpende episodes in deze periode was de Sergeantenzaak, die begon met de doodvonnissen voor drie Irgun-leden die waren gevangengenomen tijdens de uitbraak uit de Acre-gevangenis in mei 1947. Avshalom Haviv, Meir Nakar en Yaakov Weiss werden schuldig bevonden aan gewelddadige acties tegen Britse troepen, waaronder het gebruik van explosieven en gewapend verzet, en ter dood veroordeeld door ophanging.

## De Ontvoering

Ondanks toenemende dreigingen en expliciete waarschuwingen van Britse inlichtingen- en militaire autoriteiten werd het risico op ontvoering door Irgun-operators vaak onderschat of genegeerd door personeel ter plaatse. Dit was het geval bij sergeanten Clifford Martin en Mervyn Paice, beiden slechts 20 jaar oud en dienend bij de 252 Field Security Section van het Britse Leger Inlichtingendienst in de zomer van 1947. Op 11 juli 1947 waren de twee sergeanten buiten dienst, ongewapend en in burgerkleding, en besloten te socialiseren in Netanya, een kustplaats bekend om zowel de Joodse bevolking als ondergrondse activiteiten. Ze bezochten een café in Netanya en raakten in gesprek met Aaron Weinberg, een Joodse vluchteling en lokale klerk bij een Brits militair vakantieoord.

Onbekend voor de sergeanten opereerde Weinberg als dubbelagent, in het geheim verbonden met zowel Haganah als Irgun. Nadat hij het vertrouwen van Britse officieren had gewonnen, meldde Weinberg zijn ontmoeting met de sergeanten aan de Irgun-leiding. De organisatie mobiliseerde snel een team om op het inlichtingenrapport te handelen. De operatie werd geleid door Benjamin Kaplan, een ervaren Irgun-operator die eerder was bevrijd tijdens de dramatische uitbraak uit de Acre-gevangenis – precies de aanval waarvoor de drie Irgun-leden nu de executie afwachtten.

Toen Martin en Paice het café verlieten, werden ze in een hinderlaag gelokt en ontvoerd door de Irgun-eenheid. Ze werden vervoerd naar een verborgen locatie: een diamantslijp-

perij in Netanya, omgebouwd tot een geïmproviseerd detentiecentrum. Daar werden ze opgesloten in een krappe, luchtdichte ondergrondse cel, achttien dagen in leven gehouden met een beperkte voorraad gebottelde zuurstof, voedsel en water. De fysieke omstandigheden waren grimmig, maar het element van psychologische oorlogvoering was even krachtig: de ontvoering was een opzettelijke tactiek bedoeld om de Britse autoriteiten te dwingen de geplande executies van de Irgun-gevangenen te heroverwegen. In die zin was de ontvoering zowel een vergeldingsdreiging als een strategische daad van hefboomwerking.

## De Gijzelingsonderhandelingen

Het motief van Irgun was om de sergeanten te gebruiken als onderhandelingschips om de executie van de drie Irgun-militanten – Avshalom Haviv, Meir Nakar en Yaakov Weiss – te stoppen, die waren gevangengenomen tijdens de uitbraak uit de Acre-gevangenis in mei 1947. De drie waren veroordeeld voor illegaal wapenbezit en intentie om schade toe te brengen, en hun doodvonnissen werden bevestigd door Britse autoriteiten op 8 juli. Irgun vaardigde een publieke dreiging uit: als de executies doorgingen, zouden Martin en Paice in vergelding worden opgehangen.

Naarmate het nieuws van de ontvoering zich verspreidde, namen de inspanningen om de sergeanten vrij te krijgen toe. Op 17 juli deden de Britse parlementsleden Richard Crossman en Maurice Edelman een openbare oproep voor hun vrijheid, samen met andere prominente figuren en privéburgers. Mervyn Paice's vader schreef een hartverscheurende brief aan Menachem Begin, smekend om het leven van zijn zoon. De brief bereikte Begin via een Irgun-gelieerde postmedewerker, maar Begin reageerde kil via een radio-uitzending op Irgun's clandestiene radiostation *Kol Tsion HaLokhemet*, met de woorden: „U moet een beroep doen op uw regering die dorst naar olie en bloed.“

Ondertussen lanceerden Britse inlichtingen- en veiligheidsdiensten een intensieve operatie om de gijzelaars te lokaliseren en te bevrijden. Op basis van een tip doorzochten ze de diamantslijperij in Netanya, maar de missie mislukte. De sergeanten werden vastgehouden in een verborgen luchtdichte ondergrondse cel – een detail dat speurhonden en standaard zoektechnieken ineffectief maakte.

Geconfronteerd met de escalerende druk van publieke oproepen, de morele last van mogelijke vergelding en de onmiskenbare urgentie van de situatie, hielden de Britse autoriteiten stand. In overeenstemming met hun langdurige beleid om niet te onderhandelen met terroristen, kozen ze ervoor de executies volgens schema uit te voeren. Op 27 juli kondigde de Palestinian Broadcasting Company aan dat Haviv, Weiss en Nakar op 29 juli zouden worden geëxecuteerd. Op 29 juli 1947 werden Haviv, Nakar en Weiss opgehangen in de Acre-gevangenis.

## De Moorden en Hun Gruwelijke Nasleep

Woedend over de executies beval Menachem Begin de onmiddellijke moord op Martin en Paice. Op de avond van 29 juli werden de sergeanten geëxecuteerd in wat alleen kan wor-

den beschreven als een opzettelijk wrede en symbolische daad. Irgun-operators gebruikten pianodraad om de ophangingen uit te voeren. De methode zorgde voor een langzame en pijnlijke dood – een grimmig contrast met de snelle val van het Britse galg. De methode werd gekozen als een direct tegenwicht aan de Britse executiestijl – een daad van berekende wreedheid bedoeld om een boodschap te sturen.

Na de moorden vervoerde Irgun de lichamen naar een afgelegen eucalyptusbossen bij Netanya. Daar werden de lijken opgehangen aan bomen, gezichten bedekt met verband, overhemden gedeeltelijk verwijderd, en geplaatst op een manier die hun kwetsbaarheid en vernedering benadrukte. Om de schok te versterken en snelle herstel te ontmoedigen, plaatste Irgun een contactmijn onder het lichaam van sergeant Martin. Deze toevoeging veranderde de vindplaats in een dodelijke val.

De laatste daad van deze propagandagedreven operatie was mediamanipulatie. Irgun nam anoniem contact op met kranten in Tel Aviv en gaf de locatie van de lichamen door. Op 31 juli ontdekten Britse soldaten, vergezeld door journalisten, de lichamen. De scène was afschuwelijk: de zwartgeblakerde, bebloede lijken van de sergeanten hingen aan de bomen, met Irgun-communiqués eraan vastgepind die de mannen beschuldigden van „anti-Joodse misdaden“. Kapitein D.H. Galatti begon, na inspectie van het gebied, het lichaam van Martin neer te halen met een mes aan een paal. Toen het lichaam viel, ontplofte de mijn, blies Martins lichaam aan stukken, verminkte dat van Paice, en verwondde Galatti in gezicht en schouder. De gruwelijke beelden vastgelegd door de pers schokten de wereld.

## Wereldwijde Veroordeling en Gewelddadige Vergeldingen

De executie van sergeanten Clifford Martin en Mervyn Paice door Irgun stuurde een schokgolf van walging door Groot-Brittannië en daarbuiten. De gruwelijke aard van de moorden, gecombineerd met hun symbolische timing en Irgun's onverbiddelijke houding, lokte wereldwijde veroordeling uit in politieke, media- en publieke sferen.

In de Britse pers was de reactie snel en scherp. The Times ving de nationale stemming in een krachtige hoofdredactionele tekst:

„Het is moeilijk om de schade te schatten die zal worden toegebracht aan de Joodse zaak niet alleen in dit land maar over de hele wereld door de koelbloedige moord op de twee Britse soldaten.“

Eveneens veroordeelde The Manchester Guardian de moorden als een van de meest verfoeilijke daden in de geschiedenis van modern politiek geweld, met vergelijkingen met nazi-gruweldaden.

In Groot-Brittannië strekte de reactie zich uit voorbij retoriek. Tijdens het August Bank Holiday-weekend van 1947 brak een golf van antisemitische rellen uit in verschillende steden. Liverpool, Londen, Manchester en Glasgow zagen aanvallen op Joods eigendom, huizen en synagogen. Ramen werden ingeslagen, gebouwen geplunderd, en Joodse gemeenschap-

pen werden lastiggevalen in wat het ergste antisemitische geweld in Groot-Brittannië in decennia werd. Graffiti verscheen met huiveringwekkende slogans zoals „Joodse moordenaars“ en „Hitler had gelijk“.

Ondertussen kon de reactie in Palestina niet anders zijn. Irgun, ver verwijderd van het uiten van spijt, was trots op de moorden en portretteerde ze als een gerechtvaardigde daad van oorlogsmatig verzet. In hun ondergrondse pers publiceerden ze gedurfde verklaringen zoals:

■ „Wij erkennen geen eenzijdige oorlogswetten.“

Deze verklaring weerspiegelde Irgun's bredere ideologische positie: dat Groot-Brittannië geen morele autoriteit had om wetten af te dwingen of de voorwaarden van betrokkenheid te dicteren. Voor hen was het ophangen van de sergeanten geen misdaad, maar een berekende daad van afschrikking en verzet – een reactie op wat zij zagen als Britse onderdrukking en onrecht. In deze framing werd morele legitimiteit niet gedefinieerd door internationaal recht of universele principes, maar door de waargenomen rechtvaardigheid van hun nationale strijd. Deze vorm van redenering – het afbeelden van gewelddadige vergeldingen als verzetsdaden tegen een onwettige bezettingsmacht – vindt echo's in de retoriek van latere militante bewegingen zoals Hamas, die op vergelijkbare wijze geweld rechtvaardigt als defensieve actie tegen wat het ziet als buitenlandse overheersing en systemisch onrecht.

Toch, terwijl Irgun's acties bewondering wonnen in sommige zionistische kringen als uitingen van onbuigzame nationale vastberadenheid, riepen ze ook diepe morele onrust op binnen de bredere Joodse gemeenschap en woede in het buitenland. De internationale publieke opinie, vooral in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, keerde zich scherp tegen de zionistische zaak, die velen nu associeerden met terrorisme in plaats van bevrijding. De Sergeantenzaak onthulde dus een gevaarlijke paradox die nationalistische en opstandige bewegingen blijft achtervolgen: dat dezelfde acties die door één kant worden beschouwd als heroïsche verzetsdaden, door de ander kunnen worden gezien als onverdedigbare gruweldaden. Deze verklaring weerspiegelde Irgun's bredere ideologische positie: dat Groot-Brittannië geen morele autoriteit had om wetten af te dwingen of de voorwaarden van betrokkenheid te dicteren. Voor hen was het ophangen van de sergeanten geen misdaad, maar een berekende daad van afschrikking en verzet – een reactie op wat zij zagen als Britse onderdrukking en onrecht.

## **Erfgoed en Historische Betekenis**

De Sergeantenzaak markeerde een definitief keerpunt in de ontbinding van de Britse heerschappij over Palestina. Slechts maanden na de brute moorden op sergeanten Clifford Martin en Mervyn Paice informeerde de Britse regering de Verenigde Naties formeel over haar intentie om het Mandaat te beëindigen. Decennia van administratieve last, esca-lerend geweld en stijgende politieke kosten hadden voortzetting van de controle onhoudbaar gemaakt. Irgun's campagne – culminerend in de publieke executie van Britse soldaten – had niet alleen een diepe slag toegebracht aan het Britse moreel, maar ook de gren-

zen van imperiale macht gedemonstreerd tegenover meedogenloze opstand en internationale controle.

In november 1947 stemde de Verenigde Naties over een delingsplan dat Palestina zou verdelen in afzonderlijke Joodse en Arabische staten, met Jeruzalem onder internationale controle. Het voorstel wees ongeveer 55% van het land toe aan de Joodse staat, ondanks dat Joden slechts ongeveer een derde van de bevolking uitmaakten op dat moment en wettelijk eigendom hadden over slechts 7% van het grondgebied. De beslissing werd met vreugde ontvangen door veel Joden en fel afgewezen door de Arabische staten en de Palestijns-Arabische leiding, waarmee het toneel werd gezet voor burgerconflict en uiteindelijk een grootschalige oorlog.

Geen regerend Brits monarch heeft ooit de Staat Israël bezocht. Hoewel leden van de koninklijke familie in recente jaren bezoeken hebben afgelegd, heeft koningin Elizabeth II, die zeventig jaar regeerde, nooit een voet in het land gezet – een weglating die vaak wordt geïnterpreteerd als een subtiele maar blijvende uiting van onopgeloste diplomatieke spanning geworteld in de pijnlijke laatste jaren van de Britse heerschappij.

De Sergeantenzaak staat dus niet alleen als een moment van schokkend geweld, maar ook als een historisch keerpunt – waar het rijk instortte, diplomatie faalde, en een nieuw, vluchtig hoofdstuk in de geschiedenis van het Midden-Oosten begon.

## Referenties

- Bell, J. Bowyer. *Terror Out of Zion: The Fight for Israeli Independence*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 1996.
- Horne, Edward. *A Job Well Done: A History of the Palestine Police Force, 1920–1948*. Palindia Press, 1982.
- Morris, Benny. *Righteous Victims: A History of the Zionist-Arab Conflict, 1881–1999*. New York: Vintage Books, 2001.
- Segev, Tom. *One Palestine, Complete: Jews and Arabs Under the British Mandate*. New York: Henry Holt and Company, 2000.
- The Times (London). "The Hanging of the Sergeants." July 31, 1947.
- The Manchester Guardian. "Political Terror and the British Response." August 1, 1947.
- United Nations General Assembly. *Resolution 181 (II): Future Government of Palestine*. November 29, 1947.
- BBC News. "British Jews Targeted in 1947 Riots after Palestine Killings." July 31, 2017.
- Israel Ministry of Foreign Affairs. *The Story of the Jewish Undergrounds*.
- Gilbert, Martin. *Israel: A History*. New York: Harper Perennial, 2008.